

Jornades de Foment de la Investigació

LA GUERRA DE SUCCESSIÓ (1700-1714)

Autor

Aimar BALLESTER

ÍNDEX

CONTEXT HISTÒRIC:	3
DESENVOLUPAMENT DE LA GUERRA:	4
SUBLEVACIONS EN LA CORONA DE ARAGÓ:	6
1. Sublevació en Aragó:	6
2. Sublevació en el Regne de Valencia	7
3. Sublevació en Catalunya	9
REPRESSIÓ BORBÒNICA: VILA-REAL	11
BIBLIOGRAFIA	14

CONTEXT HISTÒRIC

Per a començar podem dir que per a entendre la Guerra de successió espanyola hem d'analitzar els conflictes que se succeeixen en el tron de la monarquia hispànica a principis del segle XVIII. En primer lloc partim que la monarquia espanyola es troba amb la perduda de la guerra dels 30 anys, amb la signatura de tractats que redueixen els seus territoris. El tractat més important per a aquesta guerra és el Tractat dels Pirineus, que a part de limitar la frontera entre els dos països a partir dels Pirineus s'estableix el matrimoni de Maria Teresa d'Àustria, filla de Felip IV, amb el rei francès Luís XIV. Encara que es pugui pensar que aquest matrimoni era un intent d'unir les dues corones, no és així perquè Maria d'Àustria renuncia que els seus fills puguin heretar la corona en canvi d'un dot matrimonial. Però aquestes renunciacions no es van fer efectives, llavors Luís XIV tenia esperances d'heretar el tron espanyol mitjançant negociacions, però tot això es va veure truncat pel naixement d'un hereu de Felip IV, que seria el malalt Carlos II. Llavors com a conseqüència de la malaltia del nou hereu es van engegar diferents tractats on diferents monarques europeus es repartien els territoris de la monarquia hispànica. Un primer tractat va anar amb l'emperador Leopold I al que «*correspondían España, las Indias y las posesiones italianas; el resto sería para Francia.*» (Kamen, 1969: 12). Però malgrat tot el jove rei va passar de l'edat adolescent amb el que es van continuar signant tractats sobre la possible successió de la monarquia espanyola.

Tenim un altre tractat ara amb Guillem III (1689) rei d'Anglaterra i les Províncies Unides, que ratificaven l'herència de l'emperador a més es va casar a Carlos II amb Ana de Neoburg. Encara se signa altre tractat amb Guillem III, pel qual el Príncep Elector de Baviera «*recibiría España y sus posesiones de Ultramar, dejando Milán para el archiduc Carlos de Austria y correspondiéndole a Francia los dominios italianos, las Dos Sicilias y Vizcaya*» (Kamen, 1969: 13), aquest tractat no es va fer efectiu per la mort del Príncep Elector de Baviera. Encara es va fer un últim tractat entre França i les potències marítimes pel qual França perdia Lorena en canvi dels territoris milanesos i els altres territoris anaven destinats al arxiduc Carlos d'Àustria. Aquests pactes de partició no van ser acceptats per la monarquia espanyola que va demanar que els territoris s'haguessin de fer càrrec una sola persona, per això es van mantenir uns anys d'activitat diplomàtica intensa en la capital espanyola. Al final veiem com el rei preferia al candidat imperial mentre que els seus consellers preferien al francès pel seu antigermanisme en la cort. El testament de Carlos II deixava clar que el seu hereu seria el duc de Anjou. El rei de França va respectar aquesta herència tenint en compte la tibant situació internacional on les principals potències europees s'havien unit en la Gran Aliança, a les quals França es va quedar al marge tenint d'aliats a l'Elector de Baviera i de Colònia. Als aliats s'uniria el duc de Saboya, Portugal i Anglaterra. Llavors al maig de 1702 les potències marítimes van declarar la guerra a Luís XIV amb el que es va iniciar la Guerra de Successió.

DESENVOLUPAMENT DE LA GUERRA

El nou rei espanyol, Felip V, va entrar a governar al febrer de 1701 i al maig de 1702 la Gran Aliança declarava la guerra a Espanya i França. Les potències marítimes es van embarcar en la guerra per raons comercials de controlar el comerç d'Amèrica, mentre que Portugal també es va veure atreta pel conflicte per participar en el comerç americà i per acabar amb la castellanització de la península. Al final es va coronar un altre rei per la Gran Aliança a Viena, que seria el Arxiduc d'Àustria.

Enfront d'això Felip V va decidir convocar a corts italianes per a mantenir la unitat dels seus territoris per a plantar cara a l'ofensiva austriacista, on va lliurar batalles en el Milanesat contra les tropes de Eugeni de Saboya. Mentre a Espanya es va enviar una forta flota aliada comandada pel duc de Ormond amb l'objectiu de conquerir Cadis, però els aliats van fracassar. Mentrestant els espanyols esperaven una flota de galons carregada de plata, a l'assabentar-se d'això el duc de Ormond va marxar cap a la badia de Vigo on es va enfrontar als galons franc espanyols, aquesta batalla va acabar amb victòria per als aliats, l'enfonsament de la flota espanyola i un gran botí de plata per als aliats.

Cap al 1702 Felip V va tornar d'Itàlia, «*se dictó un decreto de movilizació general ordenando el reclutamiento de más tercios*» (Kamen, 1969: 21). Cap a 1704 van entrar les tropes franceses que ajudarien a Felip V en la guerra, aquest exèrcit estava compost per «*veinte batallones de infantería, seis regimientos de caballería y dos dragones. [...] Berwick fue designado capitán general del ejercito hispano-francés en la península*» (Kamen, 1969: 22). Mentrestant les tropes del arxiduc (arxiduc d'Àustria), van desembarcar a Lisboa. Llavors les tropes borbòniques van decidir dirigir-se cap a Portugal on fracassarien a causa de la falta d'aprovisionament i el desconeixement del terreny. Llavors una flota aliada capitanejada per Hesse-Darmstadt va atacar Barcelona sense èxit, pel que es va dirigir a la zona de Gibraltar, que va ser conquistada pels anglesos a l'agost. També és important la batalla naval que es va lliurar a Màlaga durant aquest mes on es produïren moltes baixes i cap dels dos bàndols va vèncer. Després els borbònics van planejar un atac cap al sud fet que va provocar la destitució de Berwick i la seva substitució per Tessé, que va intentar recuperar Gibraltar sense èxit. En la primavera de 1705 va haver un intent dels aliats d'envair Espanya per Badajoz, però van ser rebutjats per les tropes borbòniques.

Després van enviar una tropa per a envair Catalunya amb el beneplàcit de molts partidaris de l'arxiduc. Els anglesos van començar l'ofensiva desembarcant en el port valencià d'Altea, on molts valencians es van unir a la causa aliada començant així lluites civils. Mentre el general Basset intentava guanyar al poble valencià per a la causa austriacista, els anglesos van acabar aconseguint Barcelona. Amb el qual el Principat de Catalunya i el Regne de València es van sumar als partidaris de l'arxiduc. Llavors els borbònics van decidir atacar Barcelona, però van fracassar gràcies als reforços aliats. Aquesta victòria aliada va permetre que els aliats prenguessin Madrid, mentre que els borbònics es refugiaven abandonant la capital castellana. Més tard es van dirigir cap a Aragó, on va tenir lloc la conquesta de Saragossa, on va aportar més tropes, però els borbònics van assolir entrar a Madrid sense dificultat, a més Luis XIV des de França va enviar reforços amb el que va començar a canviar la sort dels aliats. Però els aliats seguien mantenint una posició de poder en l'aquest de la península, això es demostra per la conquesta d'una fortalesa a Alacant. Però també cal assenyalar que les comunicacions entre la base aliada de Portugal i la resta de la península es van trencar, situant la base aliades de la Corona d'Aragó, per això el rei aliat es va retirar cap a València.

Mentrestant els Borbons anaven aconseguint victòries militars en el sud del Regne de València conquistant places com Oriola i Elx. Això va fer canviar l'estratègia dels aliats dividint les seves tropes, això va provocar la marxa del arxiduc cap a Barcelona per a lluitar al costat de les tropes de les Províncies Unides i les catalanes. Mentre que els generals Galaway i Das Mines es van quedar a València. Per una altra banda en el bàndol borbònic observem com Lluís XIV posa al capdavant dels exèrcits espanyols al duc d'Orleans. Llavors els generals aliats van forçar un atac en la planícia d'Almansa el 25 d'Abril de 1707, que va suposar una derrota. Aquesta derrota va ser molt important per als borbònics, perquè assegurava la presa de València.

D'aquesta forma els exèrcits de Felip V van començar a assetjar el Regne de València, Aragó i Catalunya, davant dels partidaris de l'arxiduc, que solament li quedaven els territoris de Catalunya. Com hem dit anteriorment a partir d'aquesta data l'exèrcit borbònic va conquistat diferents places com Zaragoza, Lleida, Tortosa, Menorca i Alacant. Cap a 1709 vam trobar que Luis XIV va retirar gran part de les seves tropes de la península ibèrica, es va arribar a una situació de conflicte en el si de l'exèrcit pels sentiments antifrancesos de les tropes espanyoles, aquest moment ho van aprofitar els aliats. Es van enfrontar de nou a Almenara, prop del riu Noguera, el 1710. On van triomfar els aliats, llavors les tropes filipistes van fugir fins a Saragossa on els van seguir els aliats, aquests es van enfrontar de nou, amb fracàs per a Felip V. Llavors el Arxiduc va entrar a Saragossa, «*la mayor parte del Reino de Aragón quedó de nuevo bajo control aliado*» (Kamen, 1969: 32).

Els aliats van tornar a entrar a Madrid, això va fer que Luis XIV enviés més tropes per a frenar l'avanç aliat. Llavors els aliats van dividir els seus efectius i El arxiduc va marxar cap a Barcelona, el destacament aliat que es va quedar en *Brihuega* va perdre contra les hosts del general francès Vendôme.

Llavors al gener de 1711 Felip V va recuperar el Regne d'Aragó, que no van aconseguir recuperar-lo les tropes aliades a pesar de les diferents batalles lliurades des d'aquest moment. Després els generals filipistes van començar a hostejar als aliats pels Pirineus deixant solament als aliats la zona de Tarragona, Barcelona i Igualada. Finalment aquest mateix any va succeir una concatenació de fets que van acabar amb la signatura del Tractat de Utrecht, que era un tractat de pau pel qual les diferents potències europees abandonaven la península. Aquests fets van ser un canvi de govern a Anglaterra que va abandonar la guerra, la mort de l'emperador José, deixant la corona al Arxiduc Carlos. Després del tractat:

España y las Indias quedaban sometidas a la soberanía de Felip V quien, en contrapartida, renunciaba formalmente a todos sus derechos de sucesión a la corona francesa. [...] Inglaterra [...]: recibió de Francia varias concesiones territoriales en América y el reconocimiento de la dinastía de los Hanover. De España obtuvo el derecho a asiento para la trata de esclavos en América (marzo de 1713) y la posesión de Menorca y Gibraltar (13 de julio de 1713)

(Kamen, 1969: 34).

En el 1714 els catalans van quedar abandonats a la sort de les poderoses hosts de Felip V, mostrant capacitat de resistència. Llavors podem dir que després de la guerra de successió Espanya també es quedo sense les possessions italianes reduint la seva influència pel mediterrani.

SUBLEVACIONS EN LA CORONA DE ARAGÓ

SUBLEVACIÓ EN ARAGÓ

En tota la corona d'Aragó succeeixen regirades en contra del nou rei Felip V, hagut de les seves idees centralistes. Per això diem que cap a 1700 el regne d'Aragó gaudia d'un alt grau d'autonomia política respecte a Castella, això s'exemplifica en el manteniment de les lleis forals del regne.

Però el rei també tenia àmplies atribucions com convocar a corts o triar els funcionaris, que solien ser castellans per a així controlar millor el regne. El representant del poder polític era el virrei que la majoria de vegades també era castellà, però el Carlos II va posar un virrei aragonès. A pesar de totes les atribucions del monarca existia un tribunal «*el Justicia era nombrado de por vida, y los lugartenientes disfrutaban de este mismo privilegio en la práctica; así que había un tribunal hacia el que los aragoneses podían dirigirse en tiempos de trastornos, porque [...] era completamente independiente del control real*» (Kamen, 1969: 269).

Respecte al govern del regne d'Aragó podem dir que havia mantingut la seva independència respecte la corona de Castella, de fet durant el regnat dels Austríes es van respectar els furs de tots els territoris de la Corona d'Aragó, que en aquests regnes era la llei que prevalia fins i tot per davant del monarca. En aquestes circumstàncies podem dir que els territoris de la Corona d'Aragó van utilitzar la guerra de successió per a enfrontar-se als interessos castellans, que havien monopolitzat els aparells de poder de la monarquia hispànica; fet que va provocar un intent de canviar aquesta tendència pels territoris de la corona d'Aragó.

Per això cal entendre l'oposició a Felip V, perquè representava els interessos dels castellans en contra d'aragonesos, catalans i valencians. Això és fàcilment analitzable si tenim en compte que al prendre el poder Felip V va fer una reunió amb tots els representants d'Espanya cridant-li Corts de Madrid, sense convocar corts en els altres regnes fet que va disgustar molt a la població d'aquests regnes. En realitat aquestes corts van ser convocades més tard on sols es van jurar els respectius furs. A Barcelona, ell mateix i a Saragossa, la seva dona.

En els aragonesos vam observar que el component anticastellà mai es va apagar, a més es va unir l'hostilitat cap als francesos fet que va propiciar les revoltes contra el Borbó. Un episodi que mostra aquest odi cap a castellans i francesos, ho trobem quan les tropes borbòniques estaven en el sud i es disposaven a contrarestar la presa de Barcelona per part dels Aliats, per a efectuar aquests atacs els tropes reals havien de creuar Aragó. Llavors es va aplicar el pagament obligatori de cinquanta pesos a cada batalló que romangués en el regne i els conduïssin cap a Catalunya, treball que van fer els aragonesos amb desgana, igual que el pagament voluntari per a incrementar el tresor real, que en aquest cas anava destinat al sustento de les tropes castellanques.

Seguint els esdeveniments Felip V va nomenar a un castellà com virrei i el seu secretari va ser Macanaz, que va portar a terme una vigilància estreta de nobles sospitosos d'incitar a la revolta. De fet la vespra del dia dels innocents quan estaven creuant les tropes reals per Saragossa es va tancar la portalada d'accés a la ciutat i es va iniciar un motí dirigit contra l'exèrcit reial, al mateix temps es produeixen diversos motins similars al de Saragossa en altres poblacions aragoneses.

Cap al 1706 es van produir victòries dels aliats i la presa de Madrid, fet que va accontentar a molts aragonesos. Finalment assistim a la proclamació del arxiduc com rei d'Espanya en Zaragoza fet que va culminar les revoltes fins a la caiguda d'Almansa, que amb la volta dels Borbó es van abolir els furs aragonesos. També cap destacar que molts pobles propers a la frontera catalana s'identificaven més amb ells, degut al fet que molts d'aquests compartien la mateixa llengua.

El més característic de l'avanç de les tropes aliades a Aragó va ser la poca resistència que van oferir els aragonesos, això es va entendre pels filipistes com una traïció clara del poble aragonès, però també es pot interpretar com la falta de defenses i de tropes en aquest territori. A més a més que les ajudes militars arribaven tard, també trobem els motins provocats per les classes populars, que dificultaven la pròpia defensa de les ciutats, a causa de el seu odi contra castellans i francesos. Llavors vam observar que aquests pobles que havien estat conquistats fàcilment pels aliats van costar molt esforç a les tropes borbòniques de recuperar-los, fet que pot ser vist des de la perspectiva de Felip V, que pensava que aquests pobles eren completament rebels i per això resistien tant, però per altra banda vam observar que els aliats van dotar de nombroses defenses a aquests pobles aprenent dels errors de les tropes franc espanyoles.

Respecte a l'espectre social que va participar de les rebel·lions podem dir que majoritàriament va ser la pagesia i l'alt clergat, i no va ser una revolta de tots els aragonesos com afirmaven alguns partidaris de Felip V. Quan la participació de la pagesia podem dir que es tracta d'una «*protesta fuera dirigida más contra sus señores que contra el régimen de los Borbones.*» (Kamen, 1969: 287). Aquesta unió del clergat junt els camperols és un clar indicatiu del caràcter popular d'aquesta revolta, tractant-se d'una revolta social més que una revolta pels furs aragonesos, encara que també trobem aquests elements en les revoltes.

Com hem dit anteriorment van ser les classes més baixes les quals van protagonitzar la revolta, encara que també es culpés a la part alta de la societat. La majoria es va mantenir fidel al nou monarca d'origen francès, un clar exemple és el cas de Robres que se li va encarregar la defensa de Saragossa, que no va poder fer gens davant de l'exèrcit aliat i quan va entrar el arxiduc en la ciutat va fingir una malaltia per a anar a Castella fins que el 1707 Aragó va estar en mans dels borbònics, exemple que mostra la lleialtat dels nobles aragonesos. A més a més hi ha escrits que mostren una llista dels rebels aragonesos que ratifiquen la poca quantitat que havia de nobles i de gent de la classe alta.

SUBLEVACIÓ EN EL REGNE DE VALENCIA

Igual que a Aragó a València també existia un alt grau d'autonomia política respecte Castella, aquí el rei tenia dret a nomenar al virrei, als funcionaris i sobre els pobles i ciutats. Però en aquest cas els pobles que estaven sota la jurisdicció real són uns 76, on el rei recaptava els impostos que anaven destinats a pagar els salaris de manera que la monarquia no rebia massa diners d'aquestes recaptacions. L'administració era independent del poder real igual que en tots els regnes de la Corona d'Aragó, un clar exemple és la justícia juntament amb el Consell i el comitè executiu.

Si analitzem les causes que van provocar la rebel·lió a València són diverses com l'odi contra els francesos, la total indiferència cap al Regne de València, de fet no es van convocar les corts valencianes. La rebel·lió en el Regne de València té uns antecedents clars de finals del segle XVII, aquests són sens dubte les guerres de

Germanies provocada pel control total per part dels nobles, que després de l'expulsió dels moriscs van imposar unes condicions molt dures per als nous colons cristians. Aquesta revolta social va començar en la ciutat de Xàtiva on el detonant va ser l'empresonament de quatre camperols que es van negar a pagar impostos, fet que va fer despertar les protestes contra el duc de Gandia, l'exercit camperol va marxar pacíficament fins als territoris del duc guanyant-se nombrosos adeptes a la seva causa, però finalment van ser derrotats. Durant la guerra també es va produir una revolució social que tenia per protagonistes a molts d'aquests rebels, que van ser utilitzats per l'exercit aliat per a lluitar en la guerra.

Podem dir que fins a 1704 els valencians es van mostrar fidels a Felip V, de fet van manar tropes que no van ser utilitzades a València, que estava sota l'amenaça de la flota aliada anglesa, a més gairebé totes les poblacions valencianes estaven desproveïdes de defenses. De fet els aliats van entrar per Altea cap a 1705 sense lluitar, amb el suport dels camperols dirigits per García, que els prometia alliberament del pagament d'impostos i la repartició de les terres de la noblesa. Altre dirigent important va ser el militar Basset, que va ser exiliat i va marxar a l'imperi on va desenvolupar els seus dots militars, aquest militar tenia el suport incondicional de les masses camperoles. De fet observem la primera victòria de l'exercit aliat en Denia, on l'exercit terrestre estava format per camperols dirigits per García.

La presa de Denia va tenir repercussions molt fortes en la capital del regne, on desesperats demanar ajuda a Felip V, que després de diverses promeses mai va arribar. A més de la caiguda de Denia cal tenir en compte que els aliats estaven penetrant pel nord del Regne de València.

Després les tropes del general català Nebot, es van rebel·lar i van prendre Oliba i després es disposaven a marxar contra Xàtiva on estava un important centre de la rebel·lió camperola que ràpidament es va adherir a la causa austriacista. En aquest context anem a emprar la terminologia heretada de les guerres de Germanies on els camperols partidaris del arxiduc eren cridats maulets i els partidaris de classe alta eren cridats botiflers. On es va revoltar la ciutat deixant passar als aliats. Després les tropes de Basset van prendre Gandia i Alzira. Es van preparar els aliats per a prendre València, entre el pànic dels botiflers, mentre les tropes aliades anaven avançant aconseguint més addictes entre els camperols de l'horta valenciana. De dintre de la ciutat es va produir un motí que acabà amb l'incendi de la presó de les torres de Serrans en aquests disturbis algun guàrdia es va apoderar de les claus de la ciutat i van obrir la porta a l'exercit aliat. Després de la presa de València, la majoria de nobles van pertànyer fidels a Felip V, fet que els va suposar el bandejament. Però després les tropes realistes van avançar cap a València des del Nord amb el adheriment d'algunes poblacions com és el cas de Peníscola. Però a pesar d'això va ser un any favorable a la causa aliada amb la presa de Requena i Alacant.

Si estudiem la subversió d'Oriola podem observar que va ser a causa de la falta de defenses a més a més pels motins austriacistes, si a més sumem que la població no volia a les tropes reials en la seva ciutat, per les seves habituals pràctiques de saqueig i assassinats discriminats. Això contrasta amb l'actitud de les tropes aliades, que havien de guardar les formes perquè la majoria dels seus aliats autòctons eren camperols. A part vam observar que quan Carlos va estar a València va fer gestos per a accontentar als maulets, com seria el de no donar mostres de la seva religió i fins i tot presidir vistes de l'inquisició.

Tots aquests actes per a guanyar-se la confiança dels valencians va fer que la resistència antiborbònica fos major, un clar exemple ho tenim en el cas de Xàtiva que van arribar fins a l'extrem de fer sortir de polleguera als generals borbònics que van acabar cremant la ciutat per a donar exemple a tots els quals es rebel·lessin contra la seva autoritat. Altre episodi important és la Batalla d'Almansa, que va anar una estratègia equivocada dels aliats d'avançar-se als exèrcits reals. Però a pesar de la derrota d'aquesta batalla «*los aliados siguieron poseyendo las principales ciudades del reino de Valencia, que habían tenido cuidado de fortificar*» (Kamen, 1969: 317).

Continuant en el capítol de la presa de Xàtiva, podem dir que el general que dirigí les tropes reals va ser el mariscal francès d'Asfeld, que destacava per ser brillant i sanguinari estrateg. Després d'un llarg setge, per les guarnicions allí instal·lades, Berwick i D'Asfeld van decidir destruir la ciutat evacuant tots els habitants, amb grans protestes de l'església a la qual li van ser conquistats monestirs i béns.

Després trobem les principals resistències aliades en ports com el d'Alacant, que va resistir sis dies de dur setge. Els oficials anglesos eren els que defenien Alacant i van demanar la seva rendició a canvi que els deixessin marxar cap a Catalunya i que perdonessin a la població, però al comandament de les tropes reials estava el feroç mariscal D'Asfeld que va minar els voltants del castell matant als anglesos. Després d'això el duc d'Orleans va prometre deixar lliure a tota la població alacantina.

Finalment a València també es pretenia abolir els furs, que era una idea donada per molts francesos com Amelot, però no va ser una idea exclusiva d'ells sinó que teòrics espanyols des de Felip IV, ja havien pensat en això però no es van atrevir a portar-lo a terme, això va suposar un pas endavant per a la construcció d'un estat absolutista de caràcter centralista a l'estil francès. Però no hi havia arguments convinents que expliquessin aquesta supressió de lleis als territoris de la Corona d'Aragó, llavors aquests regnes van quedar sota les lleis de Castella amb el manteniment d'algunes lleis locals.

Podem dir que no tots els pobles van ser fidels al arxiduc, sinó que trobem diferents pobles valencians que van ser fidels a Felip V, com és el cas de Morella, Benassal, Carcaixent, Petrer, Monóvar, Banyeres, Xixona o Nules. A molts d'aquests pobles se'ls van donar regalies com una fira lliure anual a més això va quedar gravat en els seus escuts locals amb inscripcions com «*la muy leal y fidelísima*».

SUBLEVACIÓ EN CATALUNYA

El 20 de juny de 1705, Catalunya i Anglaterra van signar el pacte de Gènova. En representació dels vigatans i, per extensió, del Principat, van signar Antoni de Peguera i Domènec Perera. Per aquest pacte, el govern anglès es comprometia a desembarcar 10.000 homes a Catalunya i a lliurar-li 12.000 fusells, en canvi del suport català al arxiduc Carlos d'Àustria. A més, garantia el manteniment de les Constitucions, fins i tot si la Gran Aliança de L'Haia perdia la guerra. Aquest pacte va provocar el decantament definitiu del país a favor de Carlos. L'octubre de 1705, el desembarcament d'una flota aliada i la revolta generalitzada van permetre l'ocupació de Barcelona. La Guerra de Successió esdevenia també una guerra civil.

Gran Aliança de L'Haia, tractat signat per Àustria, les Províncies Unides i Anglaterra el 7 de setembre de 1701 a favor dels drets dinàstics de Carlos d'Àustria i contra la casa de Borbó. Va declarar la guerra a Lluís XIV el 1702. El 1703 es van adherir Portugal i Saboya.

La representació dels ambaixadors. Antoni de Peguera i de Aimeric i Domènec Perera van ser triats en una reunió celebrada a la capella de Sant Sebastià, de Santa Eulàlia de Riuprimer, el 17 de maig de 1705, duien poders signats per vuit prohoms vigatans, entre els quals cal esmentar Bac de Roda i Josep de Moragues des del 7 de novembre de 1705, Barcelona va esdevenir la cort de l'arxiduc.

Si bé el moviment vigatà havia assolit l'èxit a Catalunya, en uns pocs municipis les autoritats locals van prendre actituds adverses (botiflers). La revolta es va estendre als regnes d'Aragó i de València, on va produir-se una escissió social entre maulets i botiflers. La ciutat de València va sumar-se el 16 de desembre. El monarca va convocar la Cort general de 1705-1706. Superat un primer atac borbònic a Barcelona (abril-maig de 1706), la ciutat va conèixer l'esplendor de la cort. El 1708, en ocasió de les noces de Carlos amb Elisabet de Brunsvic -Wolfenbüttel, es van fer les primeres representacions d'òpera. El arxiduc va abandonar Barcelona el 1711, a l'esdevenir emperador d'Àustria.

Després del Tractat de Utrecht, la Junta de Braços de 1713 va proclamar la resistència sota pressió del braç popular (9 de juliol). Començava, de fet, una nova guerra on Catalunya lluitava en solitari contra les forces borbòniques. Només dues places fortes, però, estaven preparades per resistir un setge perllongat: Barcelona i Cardona. El setge de Barcelona va començar el juliol de 1713. Les forces assetjants estaven compostes per uns 40.000 soldats, dirigits pel duc de Populi, primer, i després pel duc de Berwick. La ciutat estava defensada per uns 5.500 homes, enquadrats la majoria a la Coronela. En altres comarques, la resistència va emprendre accions d'escamot. El cas "dels catalans" va commocionar una bona part de l'opinió pública europea.

La Junta de Braços de 1713 era una assemblea extraordinària dels braços, convocada per la Diputació del General el 1713 després de la signatura del Tractat de Utrecht i de la consegüent evacuació de les tropes aliades. En una primera votació només el braç popular va donar suport a la resistència, el militar va rectificar el seu parer, però, en una segona votació. La resistència de Cardona. La vila va ser atacada per les tropes francocastellanes el novembre de 1711 i novament l'octubre de 1713. Després de la caiguda de Barcelona, Manuel Desvalls i de Vergós, marquès de Galleda, va signar la capitulació (18 de setembre de 1714), que incloïa garanties per als habitants i el dret a marxar a Itàlia per a les tropes derrotades.

L'escamot austriacista. Des de 1713, l'escamot austriacista va jugar un paper clau en l'organització i la coordinació de la resistència van destacar personatges com Bac de Roda i Josep Moragues, els dos executats per les autoritats borbòniques. L'escamot es va reprendre a partir de 1718 amb figures com Pere Joan Barceló, el Carraslet. El cas "dels catalans". Nom amb què va ser coneguda a les cancelleries europees la problemàtica de Catalunya en les negociacions prèvies i posteriors al Tractat de Utrecht. En Gran Bretanya, signant del Pacte de Gènova, el tema va suscitar un gran interès i l'enfrontament entre whigs i tories. Voltaire i altres autors van escriure sobre el tema.

Després d'un setge de 13 mesos, el 11 de setembre de 1714 uns 20.000 soldats borbònics van entrar a la ciutat de Barcelona al voltant de les 5 de la matinada, aprofitant set bretxes de la muralla obertes per l'artilleria. Al llarg del dia, el duc de Berwick va fer entrar en combat les tropes de reserva. La defensa de la ciutat corria a càrrec de 5.500 homes, la majoria membres de la Coronela, sota les ordres d'Antoni Villarroel i Rafael Casanova. Aquest va caure ferit, empunyant la bandera de Santa Eulàlia, al Portal Nou. La resistència va continuar carrer per carrer i va cobrar-se prop de 4.000 víctimes. A primera hora de la tarda la ciutat va capitular.

Setge de Barcelona. Iniciat el juliol de 1713 pel duc de Populi, va ser dirigit des de juliol de 1714 pel duc de Berwick. Les forces assetjants eren d'uns 40.000 homes. La defensa de la ciutat (5.500 homes) va ser organitzada per la Coronela. En els 13 mesos de setge van caure damunt la ciutat unes 30.000 bombes. El nombre de baixes va anar de 7.000.

REPRESSIÓ BORBÒNICA: VILA-REAL

Sobre els esdeveniments ocorreguts a Vila-real el 12 de gener de 1706, en el context històric de la Guerra de Successió, hi ha nombrosos treballs publicats a l'abast dels estudiosos i dels lectors en general, amb visions des d'un i l'altre costat. Però, malgrat les exageracions típiques i habituals entre els cronistes de l'època, tots coincideixen en allò més bàsic: el parany o parany dels botiflers per entrar a la Vila, els dubtes dels regidors i consellers, el decantament maulet dels eclesiàstics i el braç popular, la crueltat dels soldats del Comte de LasTorres , etc:

Lo único medio que le quedaba al de Las Torres por salvar su reputación era fortificarse, al menos, en el puente de Vila-real, prolongando su línea por el borde del Millares, tal y como lo verificó en l'año siguiente el general d'Asfeld. Pero el conde no quiso arriesgarse en una empresa parecida y optó por intimar la rendición de la Villa, ofreciendo el respeto por la vida del suyos vecinos.(Traver,1925).

L'única cosa mitja que li quedava al de Les Torres per salvar la seva reputació era fortificar-se, almenys, en el pont de Vila-real, perllongant la seva línia per la vora del Millars, tal com ho va verificar en l'any següent el general d'Asfeld. Però el comte no va voler arriscar-se en una empresa semblant i va optar per intimar la rendició de la Vila, oferint el respecte per la vida del seus veïns. Encara que aquest poble no hagués pres part activa en la contesa que es ventilava, n' van haver veïns que, bé per ser partidaris del arxiduc o temorosos d'algun atropellament per part de les tropes del comte, van tractar d'oposar-se a l'entrada. Seria sobre el migdia del 12 de gener de 1706 -dia infaust i de trist record a Vila-real- quan en la riba esquerra del Millars, al voltant de l'ermita de Santa Quitèria, patrona de l'immediat poble d'Almassora, van fer l'alt les tropes de Felip V en nombre de quatre mil entre infants i genets capitanejats pel comte de Las Torres; immediatament va enviar el comte un tambor al poble perquè van presentar obediència; en adonar-se, es va reunir l'Ajuntament i les primeres persones de la Vila per a determinar el que convindria fer, predominant entre ells el parer d'acatar l'ordre del general. Van passar les tropes el pont, van deixar el Camí ral i van tirar pel dret a través dels *algarrobos*, venint a fer cap sobre els voltants de la vila Formades allí, va manar el comte un trompeta al pare guardià del convent de San Pasqual, amb l'encàrrec que fora al poble i aconsellés al govern el lliurar, bonament, la vila al rei, evitant així les desgràcies que anaven a sobrevenir si es negaven a això.

Es va acostar, en efecte el guardià, a la població i va donar l'avís als quals eren a la part de dintre del portal (ja que les portes estaven tancades); però un d'ells, el escrivà Jaume Belaire, li va contestar que estaven en la Casa de la Vila tractant sobre el que s'havia de fer, que no tenien ordre del arxiduc per a lliurar-se. Va donar el guardià aquesta resposta al trompeta; però volent aquest, abans de transmetre-la al general, fer quan fos

possible per la seva part per evitar l'efusió de sang, va tornar per segona volta al portal i va dir que lliuessin la vila ja que, per contra, la passaria a l'enemic a sang i foc, al que va respondre el mateix Belaire: «Que avancin quan vulguen, que ací els esperem amb pólvora i bales».

Llavors van reunir al portal el justícia i els jurats, acompanyats del vicari senyor Froilan per a sortir i rendir-se mitjançant capitulació, que l'hi que en el Consell general s'havia acordat; però a l'intentar passar, els van tancar la porta dues dels més exaltats partidaris del arxiduc, denominats Gorrís i Montfort, dient-los que farien foc sobre el qual sortís. Llavors el vicari els va dir: « Fills meus, ja sabeu que jo soc més austriacista que vosaltres; però on entra el sol entra el rei; rendim-se'ns i traurem millor partit». D'aquesta manera tractava de convèncer-los , i mentre van obrir el finestrot del portal van sortir quatre regidors (Jaume Sebastià, Josep Sanç, Evarist Ferrando i Josep Garcia) per a veure si podien aplacar al general, enfellonit per les respostes que a la seva proposta donava a l'esmentat escrivà; als regidors els van seguir el vicari, però al reunir a la plaça de San Pasqual van veure que avançava la tropa tocant a mata- degolla els clarines i tambors, i entraren a tot córrer en San Pasqual, es van amagar.

Serien això de les dues de la tarda quan la tropa s'acostava a les muralles; en l'interior de la població els capitans Josep Adrià i Felip Mundina recorrien els murs, donant l'ordre que ningú disparés fins que ells ho manessin. De sobte, un tir que ningú sap d'on va sortir per anar a despertar d'aquella dolorosa letargia als quals sobre les muralles estaven, i creient que es tractava d'un senyal, sona una descàrrega tancada que llançant un riu de mortífer plom sobre l'exèrcit agressor sembla la mort entre les seves files i volta al terra del Raval cadàvers sagnants.

L'exèrcit borbònic va seguir atacant la població, però era tal el coratge dels defensors, que es va veure obligat a retirar-se amb la finalitat de recollir els morts i els ferits que tenien. Continuant l'atac, assetjats i assetjadors es batien amb extremat valor, i després d'una heroica defensa, de combats sagnants i d'episodis inaudits, cansats uns i d'unes altres de tan estèril lluita i fent prevaler els bons oficis dels quals ja abans van intentar un pacte, convenien en transigir; amb aquesta finalitat va entrar el coronel Mesaga a cavall, tot cridant: «Fills, pau; vagin els morts pels morts i baixen dels murs que no els farem cap mal». Mitjançant la paraula del cap filipista, van baixar els quals estaven en el mur i va cessar el foc. Va arribar Mesaga a la plaça i va baixar del cavall, trobant allí a Josep Zalón i altres veïns de la vila que ho van rebre de grat i li van prendre les mans –diu un testimoni pressencial-. Després de fer un reconeixement pel poble i veient que tenia pocs defensors va tornar a muntar a cavall i traient un parell de pistoles va disparar primer una i després l'altra per fer un senyal. A penes havien sonat els dos tirs van tocar a ferro, foc, tambors i clarines, va avançar la tropa, fent-se amos dels murs i de la Vila, van pegar foc al portal de València i van entrar pertot arreu matant, cremant i saquejant L'oportuna presència del coronel Mahoni va contenir els desenfrenats soldats obtenint el perdó per al poble del general, que va reunir entre les quatre i les cinc de la tarda, cessant llavors la matança; als quals trobaven després d'això els portava a l'església, on restaven com presoners.

Les dones eren conduïdes a San Pasqual, i al passar pels carrers molts topaven amb els seus marits morts, altres amb els seus pares, fills, germans i parents. La ploma es resisteix a descriure la crueltat d'aquestes escenes. Els soldats, plens d'ira, anaven recorrent els carrers de la població, assaltant i saquejant les cases; i al reunir a la qual fa cantó a la Plaça Major, antiga mansió dels reis, llavors propietat del prevere pare Tomàs

Cabrera, a pretendre entrar per saquejar-la, es va oposar decididament el valent sacerdot per a defensar el seu estatge i la seva persona, matant des del replà de l'escala més de trenta soldats a escopetades, ja que tenia a la seva disposició uns quants homes que li carregaven les armes; així que va omplir tota l'entrada de cadàvers i ferits i no es podia entrar sinó sobre ells.

Veient els soldats que era del tot impossible apoderar-se d'aquella casa, a pesar del reduït nombre d'homes que la defensava, van cessar d'atacar-la i li van calar foc, últim recurs que els quedava; però encara així no van aconseguir acabar amb aquells herois, perquè per les espatlles de la casa fugissin, salvant-se pare Cabrera i els seus fidels companys. Moltes serien les cases que van sofrir els horrors de l'incendi, entre les quals es contenen les del justícia i les d'alguns escrivans, cremant-se amb elles les causes, escriptures i protocols notarials. Els soldats no es van acostar amb saquejar i cremar les cases dels veïns, sinó que profanessin també el recinte sagrat, espoliant el convent de Dominiques, enduent-se moltes joies, diners i objectes de plata; el mateix sistema van usar en l'església parroquial d'on van treure a força viva els quals allí s'havien amagat, matant a dues d'ells, denominats Josep Bellmunt i Josep Espuig, salvant-se els altres gràcies a la intervenció personal dels caps realistes que ja havien ordenat el cessament de la repressió Segons Pare Benet Traver « a Vila-real en la Guerra de Successió, van morir 253 veïns de Vila-real, entre els quals hi havia 6 sacerdots anomenats Mn. Baptista Parra, Mn. Josep Alberola, Dr. Josep Llorenç, Mn. Josep Manero, Mn. Jaume Porta i Mn. Tomàs Jordà, 12 dons, 2 escrivans, 2 farmacèutics, 2 cirurgians, 2 cecs, 1 veterinari, 3 ferrers, 1 sastre, 7 espartenyers, 1 rellotger, 1 estudiant, 3 teixidors, el batlle Dr. Vicent Gil i Miquel Llanes, nunci del Consell de la Vila. Entre oficials i soldats de tots dues bàndols moriren uneixes 500 personis»(Traver,1925).

A principis de març de 1707, el arxiduc va abandonar València amb la seva Cort, a Barcelona, aprofitant el trajecte per entrar a Vila-real i agrair als maulets, i als seus pobladors en general, el suport que sempre havia rebut des d'aquella fatídica data amb la concessió del títol de Ciutat Lleial.

BIBLIOGRAFIA

Kamen, H (1974): *La guerra de sucesión en España 1700-1714*, Barcelona, ediciones Grijalbo.

Traver Garcia, B (1925): *Villarreal en la guerra de sucesión*, Vila-real, servei de publicacions de l'Ajuntament.